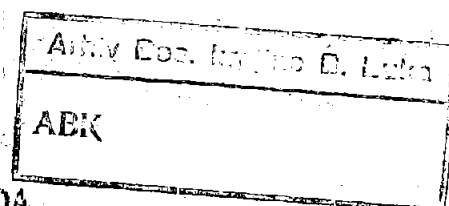

Radoja BATOZ:

U ŠTABU ODREDA

U septembru 1941. upućen sam u štab odreda. Ne znam kako je došlo da sam baš ja upućen. U to vrijeme bilo je malo članova partije, a ja sam bio tek primljen, poslije povratka iz Donjeg Jelovca gdje sam radio na sakupljanju i prenošenju hrane za grupu u Kozari. Sjećam se da smo nas četvorica napravili magacin i da smo ovaj magacin napunili pšenicom. Ma acin je bio udaljen oko kilometar od štaba. Sa mnom su bili Pero Čurguz, Bragoja Ručnov i Bjorđo Vučen.

Jednoga dana pozvao me je Boško Biljegović i rekao mi da idem u štab odreda kod Mladena Stojanovića, gdje ću ostati. Sa mnom su pošli i Duško Brković, Ilija Stojanović i Duško Bojanić, koji su uskoro otišli u Centralnu Bosnu, a ja sam ostao pri štabu odreda. Ovdje sam, pored Mladena Stojanovića i Osmena Karabegović našao Esada Midžića, Mirka Čneževića, Simu Zgonjanina, Simu Serdara, Brana Kovačevića, Ljubana Kukića i još neke. Štab odreda bio je u Golubači u Kozari.

Dok sam se nalazio u odredu, u novembru 1941, sa našom patrolom je došao i njemački vojnik Georg.^{1/} On je izašao iz Prijedora i došao u partizane te ostao pri odredu. Bio je vješt u poslovima pa je obično radio na šapirografu prilikom umnožavanja radio vijesti. Već je počeo da govori srpskohrvatski.

Za vrijeme ofensive na Kozaru, kao sekretar Oreskog komiteta KOK za Bosansku Gradišku, dolazio sam na sastanke na Vitlovsku. Tu sam se ponevo susreo sa Georgom. Jednom prilikom naišli

^{1/} Prema tvrdjenju Dušana Misića, zamjenika pol. komesara odreda, Georg se prezivao Melander, bio je vojnik Njemačkog 923. Landsknecht bataljona, stacioniranog u Prijedoru. Rodom je iz Beča a po zanimanju tipograf, pripadnik Socijaldemokratske partije. Napustio je stražu u Gomjenici kod Prijedora i otišao u partizane.

su njemački avioni, koji su svakodnevno bombardovali. U jednom času je Georg otrčao prema štabu, uzeo puškomitraljez i stao uz bukvu. Kada je naišao neprijateljski avion, on je otvorio vatru na njega. Međutim, avioni su i dalje nastavili da bombarduju. Bacali su bombe i u našoj blizini. Brinjetili smo da se Georgu nešto desilo, jer je ućutao i pao sa puškomitraljezom. Pošto su avioni prošli, pritrčao je dr Zukanović i ustanovio da je Georg mrtav. Imao je ranu na butini, dok se druge nisu primjećivale. Poginuo je i ovdje je sahranjen.

Georg je pobjegao sa straže iz Vrjedora i javio se našoj patroli pa je sa njom došao u odred.

Ovdje sam ostao do konca decembra 1941. Redovno sam kao kurir obilazio partizanske čete. Istovremeno smo, pošto još nismo imali dovoljno oružja, odlazili u patrole. Obično sam išao sa sinom Zgonjeninom, Mirkom Kneževićem i Obratom Ibradom. Obrad je bio dobar poznavalac kraja pa sam se to sa njim išao. On se i sada nalazi u Čmurskoj. Dobro sam upoznao Maričku, Jeličku, Radiču, Piskavicu i druga sela.

POKUŠAJ DEKODIRANJA NEPRIJATELJSKIH ŠIFROVANOSTI U ODRED

Dok sam se nalazio pri štabu 2. kozarskog odreda 1941, bilo je pokušaja da se uhvate neprijateljski elementi. Jednoga dana stigla je u odred trojka. Sjediš se Marka Picera, dok se ostalih ne sjediš poimanično. Oni su dovedeni u štab odreda. Rekli su da su pobjegli iz logora Jasenovca. Međutim, dr Mladen Stojanov da i ovima nema bilo je sumnjivo njihovo bjekstvo, jer su došli dobro obučeni, uhranjeni, a Marko Picera je dobio i bogatu pecirčnu apoteku. U apoteci je bilo i vjaga, to je bilo sumnjivo, te smo se pitali kako je uspio da u bjekstvu iz Jasenovca ponese apoteku.

Tih dana došao nam je i Jovo Salarić iz Verića. Rat je dočekao u Srbiji. Bio je pripadnik četničke organizacije. On je tražio da se u našim redovima dozvoli nošenje kok rde i da se vodi zajednička borba protiv neprijatelja, i nastojao je da se omogući nošenje četničkih oznaka. I njega je dr Mladen prihvatio sa rezervom ostavljajući da se provjeri njegovo držanje i namjera.

U odredu su se našla njih četvorica - oni što su došli iz Jasenovca sa Markom Spicerom i Jovo Salarić. Iz Biskavice je došla djevojka, ćerka Jovanke Arpašić, kod koje smo jednom prenoćili i čekali komandira žandarmerijske stanice. Ova djevojka je navodno došla da ostane u partizanima.

Kada sam jednoga dana došo u tab, nisam zatekao ni Spicera ni one što su sa njim došli, ni Jovu Salarića i djevojku. Interesovao sam se šta je bilo sa njima pa mi je rečeno da su strijeljeni jer se ispostavilo da su ubačeni od neprijatelja, a da su Salarić i djevojka pokušali da se povezuju sa četnicima. dr Mladen Stojanović je prozreo sumnjive i blagovremeno čistio redove od ubačenih neprijateljskih elemenata.

DR MLADEN STOJAN VIĆ

Dr Mladen je bio vrlo tih i miran. Uvijek je bio spreman da sa čovjekom razgovara i da ga posavjetuje, ali nikada da se izdiže iznad ostalih.

Kok sam se nalazio pri odredu, bili smo svi u jednoj baračici: i članovi štaba odreda sa Mladenom i Osmanom Karabegovićem, i mi ostali. Bilo nas je dvadesetak. Mladen je spavao sa nama u istoj baračici. Pošto je bilo zima, spavao je bliže peći. Imali smo šporet, fижaker šporet, pa je Mladen spavao bliže šporeta. Jedan od nas je ustajao ranije da bi naložio vatra i skuvao čaj. U dežurstvu je učestvovao i Mladen, kada na njega dođe red.

Jednom me je zamolio da mu nešto učinim, ali se prethodno izviniuo. Skinuo je svoje plave pantalone, a lega pod čete, i zamolio me da ih očistim od vašaka. Uzeo sam ove pantalone i sa Mirkom Rneževićem iznio ih iz barake. Postavili smo ih na snijeg i četkom očistili od vašaka.

Naša grupa opjecala je hranu po redu. Radili smo naizmenično, jer još nismo imali stalnog kuhara. Tako sam jednog dana, kad je bio red na mene, skuhao pasulj za večeru. Pored ostalih, pasulj je primio i Boša, ali je porciju sa pasuljem bacio kroz granje u šumu. Ovo je primjetio Mladen. Kasnije je kritikovao Bošu, govoreći mu da to više ne smije da učini. Boša je objašnjavao da je bubrežni bolesnik i da ne smije da jede slano, na što mu je Mladen rekao da je prethodno mogao reći da mu se pripremi hrana bez soli a ne da baca hranu.

Dječak se i pripremao akcije na Mrakovicu. Koliko je god Mladen bio miran i tih, toliko je, kada je trebalo, bio i brz. Pred akciju na Mrakovicu sakupio je članove partije pri štabu i održao sastanak. Istina, nije to bio sastanak sa dnevnim redom, nego razgovor o napadu na Mrakovicu. Uskoro je uslijedila naredba za akciju. U akciji na Mrakovicu poginuo je član Okružnog komiteta KPJ za Kozaru, Dragoje Viljstović-Dvarc. Sutradan sam sa Mladenom išao na Dvarcovu sahranu. Ubišli smo i Mrakovicu, na kojoj je bilo mnogo neprijateljskih leševa.

Mladen je volio da govori o Prijedoru, izražavajući želju da dođe u oslobođeni Prijedor. Posebno je govorio da bi želio da se sretne sa braćom Babića, apotekarima, kojima je on, tako je govorio, napravio kuću. Oni su stvarno završili farmaciju i otvorili apoteku. Mladen je svoje pacijente upućivao po ljekove kod Babića. Međutim, braća Babići i dr Zgaga su hapsili Mladena po dolasku ustaške "NDH".

+ + +

Pred kraj 1941. u odred je došla Jelena Vladušić, prva partizanska na Kozari. Ona je bila žena opštinskog bilješnika iz Kozarca. Muž joj je ubijen od strane ustaša, a ona je poslije pobjegla iz Kozarca u partizane. U to vrijeme, došla je i Jovanka Radić /ka a su oslobođeni Podgradci/. Poslije je došla i Lepa Radić. To su prve partizanke na Kozari.

Arhiv Bos. I. i. H. B. i. H. R.

ABK